

Š i f r a k a n d i d a t a :

--

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

==== Izpitna pola 1 ====

Strukturirane naloge

Sobota, 29. avgust 2015 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca).

Izpitna pola vsebuje 4 strukturirane naloge, od katerih izberite in rešite 2. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 40; vsaka naloga je vredna 20 točk.

V preglednici z "x" zaznamujte, kateri nalogi naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenil prvi dve nalogi, ki ste ju reševali.

1.	2.	3.	4.

Rešitve, ki jih pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpišujte **v izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani, od tega 1 prazno.

1. Družbene različnosti in neenakosti

Vir 1

Razmere glede izobraževanja se res dramatično spreminjajo od sredine sedemdesetih let prejšnjega stoletja. Množično podaljševanje šolanja je spremljalo tudi množično podaljševanje šolanja deklet. Vendar bi bilo naivno razlagati te spremembe kot veliko pridobitev. Dekleta so sicer dosegala boljše kvalifikacije na vseh področjih, a te so se po večini združevale okrog značilno ženskih poklicev, medtem ko so se fantje usposabljali za vstop v nove prestižne poklice, na primer na področju novih tehnologij. Torej je kljub izrecnemu sklicevanju na enake priložnosti izobraževanje za poklic proizvajalo spolno delitev dela. Formalna neenakopravnost torej ni bila odpravljena, nasprotno, še reproducirala se je skozi izobraževanje.

(Ule, M. (2008): Za vedno mladi? Socialna psihologija odrasčanja, FDV, Ljubljana, str. 229)

1.1. Katera dejavnika/determinanti oblikovanja družbenega statusa lahko razberete iz vira 1?

Prvi dejavnik/determinanta: _____ (1)

Drugi dejavnik/determinanta: _____ (1)
(2 točki)

1.2. Za enega od navedenih dejavnikov oblikovanja družbenega statusa iz svojega odgovora na prvo vprašanje ugotovite, v kateri način oblikovanja statusa sodi. Svoj odgovor tudi utemeljite.

Dejavnik in način oblikovanja statusa: _____ (1)

Utemeljitev: _____
_____
_____ (1)
(2 točki)

- 1.3. Navedite in kratko predstavite tri različna družbena področja, na katerih je opazna neenakost med spoloma.

Prvo področje (navedba in predstavitev): _____

_____

_____ (1)

Drugo področje (navedba in predstavitev): _____

_____

_____ (1)

Tretje področje (navedba in predstavitev): _____

_____

_____ (1)
(3 točke)

- 1.4. Kako imenujemo pojav, da se visok status staršev prenaša tudi na njihove potomce?

_____ (1 točka)

- 1.5. Kako imenujemo navzven razpoznavne znake, po katerih lahko določimo status posameznika?

_____ (1 točka)

- 1.6. Navedite dva različna konkretna primera navzven razpoznavnih znakov družbenega statusa.

Prvi primer: _____ (1)

Drugi primer: _____ (1)
(2 točki)

1.7. Na katero opredelitev/koncept revščine nakazuje trditev, da ima vsaka država drugače postavljeno mejo oziroma prag revščine? Navedite opredelitev/koncept in kratko razložite.

Navedba opredelitve/koncepta revščine: _____ (1)

Razlaga: _____
_____
_____ (2)
(3 točke)

1.8. Katera je še druga opredelitev revščine? Navedite jo in kratko razložite.

Navedba: _____ (1)

Razlaga: _____
_____
_____ (2)
(3 točke)

1.9. Pojasnite pojem etnična diskriminacija.

_____
_____ (1 točka)

1.10. Kako imenujemo družbeno mobilnost,

ki primerja status posameznika glede na status njegovih staršev?

_____ (1)

ki ugotavlja spreminjanje statusa posameznika v njegovem življenju?

_____ (1)
(2 točki)

2. Družina

Vir 1

Zelo sem zadovoljna, da imam tako družino, sem zelo ponosna na svoje starše in stare starše. V domačem okolju se odlično počutim. Zelo mi je všeč, da nas je doma veliko.

(Vali, 23 let, mlada predstavnica madžarske manjšine)

Brez staršev ne moreš narediti nič. [...] Dedek mi vedno pomaga ... čustvena podpora, socialna podpora, finančna podpora.

(Enver, 20 let, mladi Rom)

(Lavrič, M., in drugi (2011): Mladina 2010, URSM Ljubljana, str. 356)

2.1. Zakaj uvrščamo družino med primarne družbene skupine? Kot utemeljitev vključite v odgovor dve njeni značilnosti. Lahko si pomagate z virom1.

(2 točki)

2.2. Navedite dve pomembni spremembi v sodobnem družinskem življenju.

Prva sprememba: _____

---

(1)

Druga sprememba: _____

---

(1)
(2 točki)

2.3. Kateri avtor je zagovornik teorije o univerzalnosti družine? Obkrožite pravilno rešitev.

- A Karl Marx
- B Emil Durkheim
- C George Murdock
- D Auguste Comte

(1 točka)

Vir 2

Poleg tega, da je rodnost v Sloveniji padla pod nivo enostavnega obnavljanja prebivalstva in da se še znižuje, se kažejo tudi znaki homogenizacije v velikosti družine njenih prebivalcev. Takšno sliko nudijo rezultati analize na mikro nivoju. Kažejo na splošno majhno motiviranost prebivalstva za rojevanje večjega števila otrok. Velika večina oseb, zajetih v raziskavo, namreč izraža normo majhne družine (z največ dvema otrokoma) in šibke želje po večjem številu otrok.

(Černič Istenič, M. (1994): Rodnost v Sloveniji, Založba Sophia, Ljubljana, str. 127)

2.4. Katera funkcija družine je omenjena v viru 2?

_____ (1 točka)

2.5. Navedite še eno izmed funkcij družine in jo razložite.

Navedba: _____ (1)

Razlaga: _____
_____
_____ (2)
(3 točke)

2.6. Predstavite enega od načinov oblikovanja reorganizirane družine.

_____
_____
_____ (2 točki)

Vir 3

Oče (abum) je kot »gospod v hiši« imel absolutno avtoriteto. [...] Velika očetova moč nad družinskimi člani sicer ni pomenila, da lahko razpolaga z njihovim življenjem in smrtjo, lahko pa je svojim sorodnikom nalagal stroge kazni. Smel jih je razdediniti, spoditi od doma in jih v primeru dolgov kot poroštvo izročiti dolžnikom.

Pri starih Babiloncih ne moremo govoriti o enakosti med spoloma, ženska (sinnishtum) je namreč pravno in socialno ostajala moškemu vedno podrejena.

(Lara Peinado, F. (1994): Kako so živeli Babilonci, EWO, Ljubljana, str. 18)

2.7. Kateri tip delitve vlog v družini je razviden iz vira 3?

_____ (1 točka)

2.8. Pojasnite dve razliki v opravljanju družinskih vlog v tradicionalnih in modernih družinah.

Prva razlika: _____
 _____
 _____ (2)

Druga razlika: _____
 _____
 _____ (2)
 (4 točke)

Vir 4

Judje so se skoraj vsi poročili, kajti samski stan so šteli za neke vrste nepravilnost, skoraj sramoto. Poroke med krvnim sorodstvom, katerega stopnje so bile natančno določene v tori, so bile strogo prepovedane. Če pa je do te le prišlo, so storilce kamenjali. Tudi poroke z Nejudi so bile nezakonite.

(Connolly, P. (1991): V času starih Judov, Mladinska knjiga, Ljubljana, str. 36)

2.9. Kako imenujemo pravilo prepovedi sklepanja zakonske zveze med nekaterimi sorodniki (vir 4)?

_____ (1 točka)

2.10. Navedite in opišite še drugo pravilo sklepanja zakonske zveze.

Navedba (poimenovanje) pravila: _____ (1)

Opis pravila: _____
_____
_____
(1)
(2 točki)

2.11. Iz vira 4 izpišite tisti stavek, ki v vašem odgovoru na vprašanje 2.10. opisuje (pravilno) navedeno in opisano pravilo prepovedi sklepanja zakonske zveze.

_____
(1 točka)

3. Religija in verovanjski sistemi

3.1. Upoštevajoč Durkheimovo opredelitev navedite štiri sestavine religij.

Prva sestavina: _____ (1)

Druga sestavina: _____ (1)

Tretja sestavina: _____ (1)

Četrta sestavina: _____ (1)
(4 točke)

3.2. Kateri vrsti religijskih skupnosti prepoznate v naslednjih opisih?

»Je oblika religijske organizacije, ki je lahko nastala z odcepitvijo od cerkve, in sicer iz odpora do razlage neke verske pripovedi in verske prakse znotraj cerkve, lahko pa jih je cerkev zaradi njihovega nestrinjanja tudi izločila.«

_____ (1)

»Je ohlapna šibko organizirana religijska skupnost. Običajno je maloštevilna, članstvo je izključno prostovoljno in ni formalizirano; gre za neformalne povezave med ljudmi, ki jim je skupno iskanje duhovnosti in drugih podobnih izkušenj.«

_____ (1)
(2 točki)

3.3. Navedite še drugi dve religijski skupnosti, ki ju vključujejo sociološke tipologije.

Prva religijska skupnost: _____ (1)

Druga religijska skupnost: _____ (1)
(2 točki)

3.4. Sociološke teorije opredeljujejo različne družbene funkcije religije. Pojasnite legitimacijsko družbeno funkcijo religije in navedite primer.

Pojasnitev: _____

_____ (1)

Primer: _____

_____ (1)
(2 točki)

Vir 1

Bruce ponuja klasično razlago oz. ponovno formulira to, kar se je uveljavilo kot sekularizacijska teza. [...] Bruce meni, da je ključna reformacija, ki je pospešila vzpon individualizma in racionalizma, dveh tokov, ki sta bistveno spremenila naravo religije in njenega mesta v sodobnem svetu. Bruce pojasni sledeče: »individualizem je ogrozil skupinsko osnovo religijskega verovanja in vedenja, medtem ko je racionalizem odstranil mnoge namene religije in odvzel verjetnost mnogim religijskim prepričanjem.«

(Davie, G. (2009): Religija v sodobni Evropi: Mutacija spomina, Knjižna zbirka Kult, FDV, Ljubljana, str. 52)

3.5. Opredelite pojem »sekularizacija« in navedite značilne vidike tega procesa.

Opredelitev: _____

_____ (2)

Prvi vidik: _____

_____ (1)

Drugi vidik: _____

_____ (1)

Tretji vidik: _____

_____ (1)
(5 točk)

3.6. Opredelitev pojem verski fundamentalizem in navedite en primer.

Opredelitev: _____

_____ (1)

Primer: _____

_____ (1)
(2 točki)

3.7. V sodobnih sekulariziranih družbah tradicionalne objekte klasičnih religij nadomeščajo novi dogodki ter osebe iz sveta politike in množične kulture.

Kako imenujemo nastajanje obredov in doživetij, ki so podobna religijskim?

_____ (1)

Navedite dva primera imenovanega pojava.

Prvi primer: _____

Drugi primer: _____

(2)
(3 točke)

4. Množični mediji in komunikacije

Vir 1

Z reformo trga, ki bo začela veljati v petek, bodo do nadomestila za čas brezposelnosti upravičeni mlajši od 30 let, ki so bili v zadnjih 24 mesecih zaposleni vsaj šest mesecev (prej vsaj devet mesecev). Denarno nadomestilo bodo tako prejeli dva meseca, osnova zanj bo povprečna plača v zadnjih petih mesecih.

(Repovž, E. (2013): Sveženj novosti za brezposelne, Delo, 10. april 2013, str. 3)

4.1. Katera funkcija medijev je razvidna iz vira 1.

_____ (1 točka)

4.2. Navedite še eno funkcijo medijev in jo pojasnite.

Navedba: _____ (1)

Pojasnitev: _____
_____
_____
_____ (2)
(3 točke)

4.3. Pojasnite teorijo hipodermične igle.

_____
_____
_____
_____
_____ (3 točke)

Vir 2

Staro pravilo v računalniški industriji je, da prej ali slej pride trenutek, ko je možno lastnosti strojne opreme preprosto nadomestiti s programi. To se, kot kaže, danes dogaja na področju omrežnih izdelkov. Podjetje Cisco, ki je tako rekoč kralj omrežnih izdelkov, vse bolj krepi svoje razvojne ekipe programske opreme na račun razvoja tradicionalnih strojnih izdelkov.

(Djurdjić, V. (2012): Kar povej, saj te razumem, Monitor, julij-avgust 2012, str. 8)

4.4. Katera vrsta medija je predstavljena v viru 2?

(1 točka)

4.5. Pojasnite značilnosti v viru 2 prepoznanega medija.

(2 točki)

4.6. Pojasnite McLuhanov pogled na svet kot globalno vas v povezanosti z delovanjem elektronskih medijev.

(2 točki)

- 4.7. John Thompson med tipi komunikacijskih procesov navaja tudi neposredne interakcije in posredovane interakcije. Predstavite oba navedena tipa komunikacijskih procesov in pojasnite razliko med njima.

Neposredne interakcije: _____
_____
(1)

Posredovane interakcije: _____
_____
(1)

Razlika: _____
_____
(1)
(3 točke)

- 4.8. Predstavite koncept delovanja javnega sistema RTV.

_____
_____
_____
_____
(2 točki)

- 4.9. Predstavite enega izmed vidikov stereotipnega prikazovanja žensk v medijih.

_____
_____
_____
_____
(2 točki)

- 4.10. Pojasnite pojem medijski imperializem.

_____
_____
(1 točka)

Prazna stran